

О. Ситник, Л. Кулаковська, В. Усик, Ж.-М. Женест, Л. Меньян, А. Богуцький, П. Езартс // Матеріали і дослідження археології Прикарпаття і Волині. – Львів. – 2007. – Вип. 11. – С. 136–179. 10. Ситник О. Виробничий комплекс пізньопалеолітичного шару стоянки Ігровиця I / О. Ситник, М. Левчук // Записки НТШ. Праці археологічної комісії. – Львів, 1998. – Т. ССХХХV. – С. 403–423. 11. Борзіяк І. Гравет Подністров'я. Загальний огляд / І. Борзіяк, Л. Кулаковська // Археологія. – № 4. – 1998. – С. 55–63. 12. Кулаковська Л. Дослідження верхньопалеолітичної стоянки Дорошівці III / Л. Кулаковська, В. Усик, П. Езартс, Б. Рідуш, Н. Герасименко, Ю. Проскурняк // Кам'яна доба України. – Вип. 14. – Київ: Шлях. – 2011. – С. 74–87.

Марьян Колос

ВЕРХНЕПАЛЕОЛИТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПЕРЕДКАРПАТЬЯ И ПОДИЛЬЯ В УКРАИНЕ (1991–2016 ГГ.)

В статье освещаются результаты верхнепалеолитических исследований на территории Передкарпатья и Подилья, полученные в период независимой Украины. Анализируются работы ведущих ученых, характеризуются обнаружены артефакты и приводятся перспективы дальнейших научных разработок. Прослеживается международное сотрудничество ученых, необходимость комплексного подхода в изучении палеолитической эпохи и итоги похожих тандемов.

Ключевые слова: палеолит, радиоуглеродное датирование, археологические исследования, Прикарпатье, Подилья.

Marian Kolos

OF LATE PALEOLITHIC PRECARPATHIANS RESEARCH AND PODILLYA REGION IN THE UKRAINE (1991–2016)

In the article the results of research on the territory of Late Paleolithic Precarpathians and Podillya region obtained during the independent Ukraine. Analyzes of leading scientists characterized discovered artifacts and provides recommendations for further research. There has international collaboration of scientists, the need for an integrated approach in the study of Paleolithic era and the results of similar tandems.

Key words: Paleolithic, Radiocarbon dating, archaeological research, Precarpathians, Podillya.

УДК 94(477)

Оксана Якубовська

НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ У VIII–X СТ.

У статті на макрорегіональному рівні з урахуванням міждисциплінарних підходів визначено вплив природно-топографічних умов на господарську діяльність населення в українському Прикарпатті. Проаналізовано довкілля слов'янських пам'яток VIII–X ст. у Верхньому та Середньому Подністер'ї і Верхньому Попрутті.

Ключові слова: українське Прикарпаття, ландшафт, екофакти, артефакти, Коростувата.

На сьогодні у Верхньому та Середньому Подністер'ї і Верхньому Попрутті відомо понад 500 пам'яток райковецької культури. До кінця X ст. українське Прикарпаття не входило до складу Києворуської держави, тому вітчизняні письмові джерела містять дуже мало інформації про нього [16, с. 5, 16–17, 65, 68]. Те саме стосується і повідомлень тогочасних східних [9, с.45, 54, 57, 80] та західноєвропейських [10, с. 25–31; 12, с. 141] авторів, які часто лише гіпотетично можемо пов'язувати з цим регіоном. Значно ширшими є відомості, які отримуємо з джерел археологічних. Однак слід зауважити, що лише цих даних недостатньо для створення цілісного уявлення про його розвиток у VIII–X ст., а використання лише їх не може забезпечити об'єктивних результатів.

Найбільш інформативним, з цієї точки зору, є дослідження старожитностей населення українського Прикарпаття на міждисциплінарному рівні з використанням методики інших гуманітарних та, особливо, природничих наук, з урахуванням даних палеокліматології, гідрології, топографії, ґрунтознавства. Виходячи з цього, винятково важливе значення для розуміння розвитку господарської структури регіону має детальне вивчення природних умов, у яких знаходилися конкретні пам'ятки. Саме це і робить наше дослідження особливо актуальним.

Подібний підхід в українській науці фахівці почали розробляти порівняно недавно – у 80–90-х рр. XX ст. Одним із перших до нього звернувся Б. Тимощук, який залучав дані природничих наук, зокрема, географії, геології, топографії до виявлення слов'янських старожитностей на Буковині [22,

с. 72–95; 23]. Сьогодні цей напрямок досліджень активно розвивається завдяки напрацюванням Н. Гаврилук [3], А. Томашевського [24–25], Р. Шишкіна [34], В. Петрашенка [18], Н. Стеблій [19–21], С. Горбаненка [6–8], В. Колоди [11] та інших. Важливо, що для цих фахівців актуальним є не лише застосування методики природничих наук в археології, а й залучення екофактів. На нашу думку, вони необхідні для розуміння розвитку регіону в цілому та аналізу окремих сфер життя суспільства зокрема.

Метою статті є визначення впливу довкілля старожитностей носіїв райковецької культури у Верхньому та Середньому Подністер'ї і Верхньому Попрутті на формування господарської структури регіону.

Означена мета потребує виконання таких завдань: на макрорегіональному рівні проаналізувати топографію поселень; з'ясувати характерні особливості ґрунтів, які входять у їх ресурсні зони; на прикладі конкретних гнізд поселень показати залежність між природними умовами та планувальною структурою пам'яток. Це дасть підстави зробити висновки про основні види діяльності, які забезпечували функціонування мешканців окремих поселень, визначати їх співвідношення.

В усі часи людина була невід'ємною частиною природи і перебувала з нею у нерозривному зв'язку. Свою діяльність вона скеровувала на пристосування навколишнього середовища до власних потреб, постійно змінюючи його. Разом з тим, специфіка природних умов та ландшафтів завжди була одним із визначальних чинників для вибору місця поселення, обумовлювала особливості господарської діяльності мешканців, впливала на вибір вирощуваних сортів рослин та порід тварин.

Вагому роль для розуміння значення навколишнього середовища у формуванні господарської структури населення райковецької культури в українському Прикарпатті відіграє аналіз місцезнаходження пам'яток. Як показали понад тридцять річних активних досліджень слов'янських старожитностей у регіоні, селища VIII–початку IX ст. і селища та городища середини IX–X ст. мають дещо відмінну топографію. М. Филипчук зауважує, що для перших характерними залишаються особливості розташування празько-корчацьких старожитностей. Яскравим прикладом можуть бути пам'ятки Дунаїв IX [26, с. 7], Дунаїв VII [26, с. 5–6], Яргорів I [27, с. 62–63], Яргорів II [27, с. 63–64]. Їм притаманні рівнинний рельєф, розміщення у заплавах чи на перших терасах невеликих та середніх річок, покритих лучними, лучно-болотними, а рідше – світло-сірими опідзоленими ґрунтами (див. карту 3. Филипчук М. Слов'янські поселення VIII–X ст. в українському Прикарпатті / М. Филипчук. – Л.: Астролябія, 2012. – 312 с.) [4, с. 88–90, 94–95]. Незважаючи на потенційно високу родючість перших двох типів, їх використання безпосередньо для потреб рільництва ускладнювала надмірна зволоженість. Ймовірно, для забезпечення власних потреб у необхідних продуктах харчування, жителі поселень цього часу використовували невеликі ділянки опідзолених ґрунтів. Перезволожені луки із буйним різнотрав'ям, а також широколистяні ліси, у яких домінуючими породами були бук, граб та дуб, могли використовуватися для потреб приселищного скотарства. Окрім того, ці угіддя забезпечували ресурсами рибальство, мисливство, збиральництво, бортництво.

Після настання потепління, у середині IX ст., топографія райковецьких старожитностей в українському Прикарпатті дещо змінюється. Поруч із селищами попереднього етапу, які продовжують існувати Побіч I [28, с. 7–9], Дунаїв I [26, с. 28–30], Дунаїв VII [26, с. 5–6], Чемеринці II [26, с. 26–27], Яргорів I [27, с. 61–62], Яргорів II [27, с. 63–64], Затемне V [27, с. 19–21] та ін., з'являються нові (Побіч II [28, с. 9–10], Побіч III [28, с. 10–12], Побіч IV [28, с. 12–13], Затемне II [27, с. 10–12], Затемне IX [27, с. 27–29], Затемне X [27, с. 29–30], Старий Литвинів II [27, с. 41–42], Голобутів II [28, с. 32] та ін.). Одночасно із ними виникають великі городища Стільсько [30, с. 220–254, Карта 4; 31], Жидачів I [13; 30] Голобутів I [28, с. 31–32], Коростувата [29; 32, с. 255–274 (див. карта 5), Ревно [17, с. 123, 125; 22, с. 134] та ін. Населення освоює середні та верхні яруси річкових терас поблизу дрібних водних артерій, часто у заліснених місцевостях. Значна кількість поселень з'являється у горбистій та гірській зоні. До їх ресурсної зони входять терени, на яких домінують світлі та темно-сірі опідзолені ґрунти. Говорячи про залучення відомостей ґрунтознавства до вивчення подібного кола питань, треба зауважити, що йдеться передусім про аналіз ґрунтів не безпосередньо з території самої пам'ятки, а у певному радіусі довкола, адже, як показали археологічні дослідження в межах Стільського, Коростуватського, Ревнянського, Чорнівського та ін. гнізд поселень в українському Прикарпатті, оброблювані поля виносилися за межі селищ [32, с. 208–209].

Господарська структура селищ та городищ у Верхньому та Середньому Подністер'ї і Верхньому Попрутті визначалася особливостями конкретних ландшафтів. Ця територія представлена двома значними ландшафтними зонами: лісолучною в передгір'ї Карпат та лісостеповою – на схід від неї. У свою чергу, тут виділяють низку дрібніших географічних областей – Буковинське, Івано-Франківське та Львівське Передкарпаття, Пруто-Дністровську рівнину,

Придністровське Покуття та Придністровське Поділля [32, с. 14]. Кожна з яких, з точки зору ландшафтознавства, поділяється на величезну кількість дрібніших природно-територіальних комплексів, найбільшими з яких прийнято вважати яруси, а найдрібнішими – фації [4, с. 132]. Кожен із цих комплексів характеризується схожою геологічною будовою, формами рельєфу та ґрунтовими відмінами, має подібний режим зволоження, мікроклімат та біоценоз. Специфіка ландшафту визначала особливості ресурсних зон конкретних поселень, від яких залежала господарська діяльність їх мешканців. Прийнято вважати, що для забезпечення жителів поселення необхідними ресурсами площа його екологічної ніші мала становити близько 3–5 км у радіусі навколо, тобто всі виробничі угіддя розташовувалися не далі, як за годину пішого ходу від житла [19, с. 23].

Яскравим прикладом застосування відомостей про навколишнє середовище до вивчення господарської структури є дослідження Коростуватського гнізда поселень (IX–X ст.) поблизу с. Коростувата Кіцманського району Чернівецької обл. (рис. 1, карта 5) [29; 32, с. 255–274]. Воно утворене двома городищами та низкою селищ. Географічно територія цього гнізда поселень знаходиться в межах Буковинського Передкарпаття. Характерними його рисами є помірно тепле літо (середні температури становлять 17–18°C), доволі велика річна кількість опадів (700–800 мм). Основне рослинне тло тут утворюють змішані буково-ялицеві ліси та справжні різнотравні злакові луки [5, с. 147]. Специфічною відміною у ґрунтовому покриві району є повна перевага дерново-підзолистих поверхнево-оглеєних ґрунтів, які до того ж поспуті зсувами та площинною ерозією [5, с. 149]. Вони становлять до 2/3 його території. На незначних площах терас середнього рівня трапляються сірі та темно-сірі опідзолнені ґрунти. Площа природної ніші Коростуватського гнізда поселень становить 2,4 км². М. Филипчук встановив, що в його межах, поля, які чергувалися з пасовищами, займали лише 50 га [32, с. 204]. Решта земель, що ймовірно оброблялися, були винесені за межі укріпленої території, де упродовж VIII – середини IX ст. функціонували неукріплені селища. Це, очевидно, вказувало на те, що рільництво, не було пріоритетним заняттям для його жителів. Натомість, в межах гнізда поселень зафіксовано сліди кар'єру з виходом на поверхню порід бурого залізняка. Це дозволяє припускати виробничу спеціалізацію селищ довкола нього.

Так, на селищі Коростувата-3, біля кар'єру, споруди розташовувалися безсистемно, тоді як поблизу орних земель (селище Коростувата-1) житла по декілька одиниць групувалися довкола господарських будівель. На окраїні цього гнізда (селище Коростувата-5) за поверхневими слідами виявлено 12 локально виокремлених садиб і дворів [29, с. 367]. Одну таку садибу досліджено суцільною площею. Тут розкопано житло та декілька синхронних наземних господарських споруд, які утворювали єдиний комплекс. Окремі такі споруди трактуються як хліви для стійлового утримання худоби [32, с. 207]. Від інших їх відрізняє низка специфічних ознак. По-перше, в межах садиби такі об'єкти розташовувалися на протилежному до житла боці, на ділянках з невеликою експозицією схилу, з якою співпадав нахил долівки господарського приміщення. По-друге, заповнення котловану подібних об'єктів утворене чорним гумусованим супіском, який утворився внаслідок тривалого гниття органічних решток. По-третє, такі споруди вирізнялися з-поміж інших господарських своєю добротною, що могло спричинитися потребою утримання худоби у зимовий час. Це, в свою чергу, вказувало на процеси індивідуалізації в галузі приселищного скотарства та його інтенсивний розвиток. Подібна ситуація простежується на інших слов'янських пам'ятках в українському Прикарпатті, зокрема, в Ревно [17, с. 123, 125; 22, с. 134], Стільську [31, с. 234].

Значних змін зазнає також сфера ремісничого виробництва. За умови сприятливих чинників для розвитку тієї або іншої ремісничої галузі (вихід на поверхню сировинних ресурсів, наявність специфічних типів ґрунтів, достатніх запасів дерева та каменю, розташування поблизу водної артерії), у такому місці виникало ремісниче поселення. Таким прикладом можуть бути залізобудні центри кінця IX–X ст. в межах Чорнівського [22, с. 95–96] та Стільського [34–35] гнізд поселень. Це дає підстави робити висновок про процеси спеціалізації та індивідуалізації в економіці мешканців Верхнього та Середнього Подністер'я і Верхнього Попруття у середини IX–X ст., а також служить підтвердженням думки про ландшафтний тип господарювання.

Отже, специфіка навколишнього середовища була одним із визначальних чинників, які обумовлювали структуру господарства населення, співвідношення в ньому рільництва, скотарства та ремісництва, асортимент вирощуваних культур, склад стада тощо. Використання екофактів має важливе значення у вивченні окресленої проблематики, адже в перспективі дає підстави робити висновки про систему життєзабезпечення мешканців на рівні конкретної пам'ятки, гнізда поселень чи українського Прикарпаття загалом.

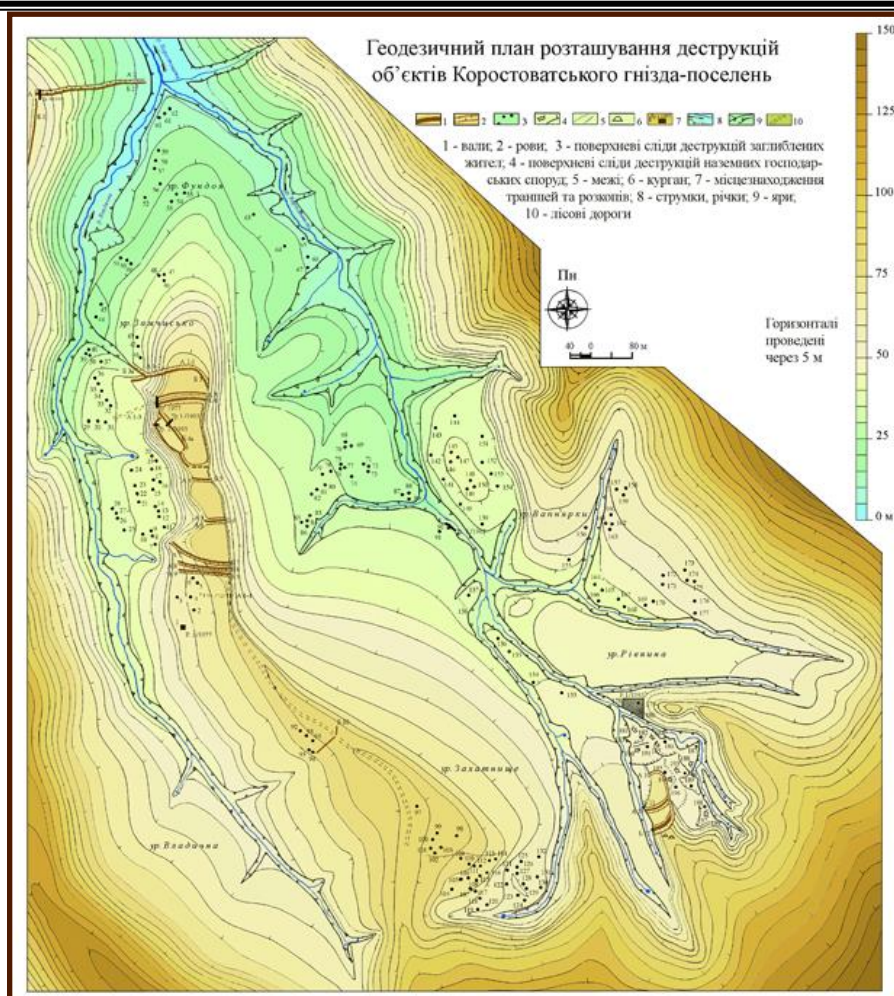

Рис. 1. Геодезичний план Коростуватського гнізда поселень (за М. Филипчуком).

Список використаних джерел

1. Войнаровський В. До питання про рівні спеціалізації шкiрвиробництва у населення Подністров'я та прилеглих територій у кінці I тис. до н.е. – останній чвертi I тис. н.е. / В. Войнаровський // Матеріали і дослідження археології Прикарпаття і Волині. – Вип. 8. – 2002. – С. 98–102.
2. Войнаровський В. Чинбарські комплекси поселення Чорнівка I на Буковині / В. Войнаровський // Населення Прутсько-Дністровського межиріччя та суміжних територій в II половині першого – на початку другого тис. н.е. Тези семінару. – Чернівці, 1994. – С. 25–26.
3. Гаврилюк Н. О. Еколого-економічний аспект історії Степової Скіфії / Н. О. Гаврилюк // Археологія. – 1997. – № 1. – С. 37–45.
4. Геренчук К. І. Природа Львівської області / К. І. Геренчук. – Л., 1971. – 151 с.
5. Геренчук К. І. Природа Чернівецької області / К. І. Геренчук. – Л., 1978. – 160 с.
6. Горбаненко С. Землеробство давніх слов'ян (кінць I тис. до н.е. – I тис. н.е.) / С. Горбаненко. – К.: Академперіодика, 2010. – 316 с.
7. Горбаненко С., Сільське господарство на слов'яно-хозарському порубіжжі / С. Горбаненко. – К., 2013. – 236 с.
8. Горбаненко С. Сільське господарство слов'ян другої половини I тисячоліття н.е. (за матеріалами лівобережжя Дніпра) / С. Горбаненко // Археологія давніх слов'ян. Дослідження і матеріали. – К., 2004. – С. 301–314.
9. Древняя Русь в свете зарубежных источников: Хрестоматия / [Под ред. Т. Джаксон, Г. Коноваловой, А. Подосинова]. – Т. III. Восточные источники. – М.: Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2009. – 264 с.
10. Древняя Русь в свете зарубежных источников: Хрестоматия / [Под ред. Т. Джаксон, Г. Коноваловой, А. Подосинова]. – Т. IV. Западноевропейские источники. – М.: Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2010. – 512 с.
11. Колода В. Почвы археологических памятников лесостепной зоны и реконструкция по ним изменений природой среды и почвообразования / В. Колода // Археологічні дослідження Львівського університету 2002–2003 рр. – 2004. – С. 163–167.
12. Константин Багрянородный. Об управлении империей: Тексты, перевод, комментарий / [Под ред. Г. Литаврина, А. Новосельцева]. Изд. 2-е, исправл. – М.: Наука, 1991. – 496 с.
13. Корчинський О. Зудеч (короткий підсумок археологічних досліджень) / О. Корчинський // Матеріали і дослідження археології Прикарпаття і Волині. – Л., 2007. – Вип. 11. – С. 264–280.
14. Корчинський О. Ранньосередньовічне місто на Верхньому Дністрі / О. Корчинський // Матеріали і дослідження археології Прикарпаття і Волині. – Вип. 12. – 2008. – С. 267–282.
15. Корчинський О. Стільський комплекс IX–XI ст. / О. Корчинський // Еволюція розвитку слов'янських гравдів VIII–XIV ст. у передгір'ї Карпат і Татр: Матеріали наук. конф. Львів 27–29 вересня 1994 р. – 1994. – С. 48–50.
16. Літопис Руський / [Пер. з давньорус. Л. Махновця]. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.
17. Михайлина Л. Слов'яни між Дніпром і Карпатами

/ Л. Михайлина. – К.: Інститут археології НАН України, 2007. – 300 с. 18. Петрашенко В. Канівський мікрорегіон і проблема заселення Подніпров'я у давньоруський час / В. Петрашенко // Історія Русі-України (історико-археологічний збірник). – К., 1998. – С. 208–216. 19. Стеблій Н. Географія поселень в археологічних дослідженнях (за матеріалами черняхівської культури Верхнього Подністер'я та Верхнього Попруття) / Н. Стеблій // Вісник Інституту археології. – Вип. 2. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – С. 17–30. 20. Стеблій Н. Природне середовище в процесах заселення північно-західної України (I століття до н. е. – середина I століття н. е.) / Н. Стеблій // Вісник Інституту археології. – Вип. 1. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – С. 16–26. 21. Стеблій Н. Система заселення верхів'їв Дністра та Прута у III–V ст. н. е. / Н. Стеблій // Археологічні дослідження у межиріччі Вісли, Дністра та Тиси у 2000–2007 рр. – Л.: РАС, 2011. – С. 54–60. 22. Тимошук Б. Восточнославянская община VI–X вв. н. э. / Б. Тимошук. – М.: Наука, 1990. – 187 с. 23. Тимошук Б. Слов'янські гради Північної Буковини / Б. Тимошук. – Ужгород: Карпати, 1975. – 112 с. 24. Томашевський А. Природно-господарський аспект заселення басейну річки Тетерів у середньовічні часи / А. Томашевський // Археологія. – № 3. – К., 1992. – С. 46–59. 25. Томашевський А. П. Регіональна (територіальна) спеціалізація селянського господарства / А. П. Томашевський // Село Київської Русі (за матеріалами південноруських земель). – К., 2003. – С. 63–69. 26. Филипчук М. Звіт про проведення обстежень археологічних пам'яток на узбережжі р. Золота Липа (Перемишлянський р-н Львівської області; Бережанський, Підгаєцький та Монастириський р-ни Тернопільської області) у 2006 р. / М. Филипчук // Архів Інституту археології Львівського національного університету ім. І. Франка, оп. 3, од. зб. 17, 157 с. 27. Филипчук М. Звіт про проведення суцільних археологічних обстежень на території Перемишлянського району Львівської області у 2008 р. в рамках пілотного проекту «Археологічний кадастр України (Львівська область)» / М. Филипчук // Архів Інституту археології Львівського національного університету ім. І. Франка, оп. 3, од. зб. 21, 279 с. 28. Филипчук М. Звіт про проведення суцільних археологічних розвідок на території та в околицях сіл Побіч, Ушня, Хомець, Зарваниця (Золочівського) та Голобутів (Стрийського) районів Львівської області у 2011 р. / М. Филипчук // Архів Інституту археології Львівського національного університету ім. І. Франка, оп. 3, од. зб. 25, 156 с. 29. Филипчук М. Исследование крестьянской усадьбы X–XI вв. в с. Коростувата / М. Филипчук // Археологические открытия 1983 года. – М.: Наука, 1985. – С. 367. 30. Филипчук М. Інформаційний звіт про проведення суцільних археологічних обстежень на території та в південній околиці м. Жидачева Львівської області в 2009 р. в рамках «пілотного проекту» «Археологічний кадастр України (Львівська область)» / М. Филипчук // Архів Інституту археології Львівського національного університету ім. І. Франка, оп. 3, од. зб. 24, 110 с. 31. Филипчук М. Про господарство та соціальні мікроструктури населення українського Прикарпаття в останній чверті I тис. н. е. / М. Филипчук // Етногенез та рання історія слов'ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть: Матеріали Міжнар. наук. конф. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – С. 220–239. 32. Филипчук М. Слов'янські поселення VIII–X ст. в українському Прикарпатті / М. Филипчук. – Л.: Астролябія, 2012. – 312 с. 33. Филипчук М. Слов'янські поселення українського Прикарпаття у другій половині I тисячоліття нашої ери. Стільсько та його округа / М. Филипчук // Миколаївщина. Збірник наукових статей під ред. Л. Войтовича. – Л., 1998. – Т. I. – С. 80–104. 34. Цигилик В. Залізодобувний центр в с. Рудники на Прикарпатті на рубежі I та II тис. н. е. / В. Цигилик // Миколаївщина. Збірник наукових статей під ред. Л. Войтовича. – Л., 1998. – Т. I. – С. 39–48. 35. Цыгылык В. Раскопки у с. Рудники / В. Цыгылык // Археологические открытия 1980 года. – М.: Наука, 1981. – С. 318–319. 36. Шишкін Р. Господарсько-екологічна модель черняхівської культури (за матеріалами Середнього Подніпров'я) / Р. Шишкін // Археологія. – № 4. – 1999. – С. 129–139.

Оксана Якубовская

ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ СТРУКТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНСКОГО ПРИКАРПАТЬЯ В VIII–X ВВ.

В статті на макрорегіональному рівні з урахуванням міждисциплінарних підходів определено вплив природно-топографічних умов на господарську діяльність населення в українському Прикарпатті. Проаналізована оточуюча середовище слов'янських пам'яток VIII–X вв. в Верхньому та Середньому Подністер'ї, а також Верхньому Попрутті.

Ключевые слова: українське Прикарпаття, ландшафт, екофакти, артефакти, Коростувата.

Oksana Yakubovska

THE ENVIRONMENT AS A FACTOR IN THE FORMATION OF THE ECONOMIC STRUCTURE OF THE POPULATION IN THE UKRAINIAN PRYKARPATTYA VIII–X CENTURIES

The article on the macro-level interdisciplinary approaches taking into account the influence of natural and topographical conditions in the economic activity of the population in the Ukrainian Carpathian Mountains. Environmental analysis Slavic monuments VIII-X centuries. in the Upper and Middle Dnister and Upper Prut.

Key words: ukrainian Prykarpattya, landscape, ekofakty, artifacts, Korostuvata.